«Երիտասարդ պատմագետների ասոցիացիա» ՀԿ-ի

EduArmenia կրթական նախաձեռնություն

Ուսուցիչների պետական պարտադիր վերապատրաստման

դասընթաց

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Դպրոց՝ «Գուսանագյուղի միջնակարգ դպրոց» ՊՈԱԿ

Թեմա՝ Ինչպես ներգրավել ներառական կրթություն պահանջող աշակերտին քիմիայի դասաժամին

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Գայանե Ասլանյան

2023 Բայանդուր

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ ---------- 3

ԳԼՈՒԽ1 ԸՆՏԱՆԻՔԻ ԴԵՐԸ ՆԵՐԱՌԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՔ—6

1.1 Սեփական փորձի նկարագրում ---------- 6

1.2 Ընտանիքի կարիքները հասկանալը ----------7

1.3 Ընտանեկենտրոն մոտեցում ----------9

ԳԼՈՒԽ 2 ԸՆՏԱՆԻՔ ԵՎ ԳՈՐԾԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

2.1 Ընտանիքների հետ հաղորդակցումը----------13

2.2 Շարունակական հաղորդակցման հաստատում----------15

2.3 Հաղորդակցում պաշտոնական հանդիպումների ժամանակ—------16

2.4 Միջանձնային հարաբերությունների զարգացում----------16

2.5Ներկայությունից դեպի ներգրավվածություն----------18

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ----------21

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ----------22

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Թեմայի արդիականությունը: Հետազոտական աշխատանքը նախատեսված է հերառական խնդիրներ ունեցող երեխաների առկայության դեպքում դասակազմակերպման հարցերի լուծմանը: Կարևորվել է երեխաների ընդգրկումը դասին, նրանց հնարավորությունների օգտագործումը նյութի յուրացման համար: Նշվել է դասընկերների վերաբերմունքի ազդեցությունը այդ աշակերտների հերգրավվածության վրա դասակազմակերպման մեջ: Ներկայացվել է մեկ դասի պլան <<Ալկալիական մետաղներ>> թեմայով, որում հատկացվել են հերառական խնդիրներ ունեցող երեխաների համար հատուկ մշակված առաջադրանքներ:

Մեր հանրապետությունն այսօր համընդհանուր հերառական կրթությունը հռչակում է որպես երեխայի կրթության իրավունքի ապահովման երաշխիք, որի նպատակը աշակերտակենտրոն մանկավարժությունն է: Առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաներին, հերառական կրթությամբ ապահովելը դարձել է օրակարգային հարց, որի նպատակն է՝ յուրաքանչյուր երեխայի անհատական ունակությունների սահմաններում կրթության գործընթացին հնարավորինս մասնակից դարձնելը: Սակայն նշվածը կապված է որոշակի դժվարությունների հետ: Այստեղ ուսուցիչը պետք է համոզի երեխային, որ նա պատրաստ լինի որոշակի գործողություն կատարելու: Պետք չէ նրան ստիպողաբար կամ պարտադրաբար հերգրավել ուսման գործընթացին:Ուշնալով խնդիրներ իր դասընկերների հետ, երեխան ավելի է պարփակվում ինքն իր մեջ, ինչի հետևանքով հետագայում նրան դժվար կլինի անգամ ամենապարզ գործողությանը մասնակից դարձնել: Գործողությունը կամ գործողությունների շարքը ուսուցիչը պետք է նախապես վերլուծի, նշի քայլերի հաջորդականությունը և դրանք մատչելի կերպով բացատրի դասի ընթացքում, պետք է հետևի, որ այս աշակերտները կարողանան կենտրոնանալ դասի ընթացքին, հասնել նրան, որ այս աշակերտները կարողանան լսել և մտապահել այն ինչը իրենց համար ընկալելի է: Դրա համար ուսուցիչը մեկ, երկու անգամ աշակերտների միջոցով հատուկ անդրադարձ է կատարում այն մտքերին, որոնք ընկալելի են այս աշակերտների համար: Այնուհետև այդ միտքը պետք է կրկնել տալ նաև այս աշակերտներին: Ուսուցիչը պետք է համոզված լինի, որ իր կողմից հնչեցված հարցի պատասխանը նման երեխաների համար հեշտ վերարտադրելի է, որովհետև մեկ չընկալված բառն էլ կարող է շփոթության մեջ դնել նրանց: Լինելով անպատրաստ աշակերտը ոչ միայն տվյալ դասին , այլև հաջորդ դասերին էլ կարող է ընդհանրապես չմասնակցել, լուռ նստել, գլուխը չբարձրացնել, դասընկերոջ առօրյա ամենապարզ հարցին էլ չպատասխանել: Շատ կարևոր է, որ հերառական կրթություն պահանջող աշակերտին հանձնարարվող աշխատանքը բարձրացնի նրա ինքնագնահատականը, հետաքրքրվածություն առաջացնի դասի ընթացքի հանդեպ, ինչպես նաև պատասխանատվության զգացողություն ձևավորի նրա մեջ: Եվ միայն այս որակներին

հասնելու դեպքում ուսուցիչը կարող է ստեղծել հանդուժողականության և իրավահավասարության միջավայր դասարանի աշակերտների միջև, իսկ դա դասակազմակերպման գործընթացի կարևոր պայման է: Պետք է խուսափել երեխային այնպիսի հարցեր տալուց, որոնց նա չի կարող պատասխանել, որի հետևանքով նա կլցվի անլիարժեքության բարդույթով և կպարփակվի ինքն իր մեջ: Այս դեպքում դասարանի մյուս երեխաների համար ակնհայտ են դառնում այս երեխայի թերացումները և նրանք կվտրձեն խուսափողական դիրք գրավել դասարանում, որը նորից տանում է միջավայրի լարվածության, ինչն էլ ավելի է բարդացնում ուսուցչի հետագա աշխատանքը:

Դժվարությունը կայանում է նրանում, որ այսպիսի աշակերտներ ունեցող դասարաններում միևնույն ժամանակ ուսուցիչը պետք է աշխատի դասարանի մյուս աշակերտների հետ, առ այն, որ նրանք լինեն հանդուրժող և զուսպ, իրենց ընկերոջը ընդունեն որպես իրենց հավասարի, միևնույն ժամանակ նրանից չպահանջելով իր ուժերից վեր աշխատանքի կատարում:

Յավոք ներառական խնդիր ունեցող երեխաների որոշ ծնողներ պարզապես հրաժարվում են երեխաներին դպրոց ուղարկելուց: Ծնողի դերը կարևորվում է այնքանով որքանով որ կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխան կրթությունը իրականացնում է ընդհանուր հանրակրթական դպրոցում համապատասխան ծրագրից դուրս չմնալով, չպարփակվելով ինքն իր մեջ: Երեխան ներառվում է հանրակրթական ուսումնական հաստատություն, առանց ընտանիքից անջատվելու, ապահովում է իր համակողմանի հասարակական զարգացումը, դառնալով դրա լիիրավ անդամ:

Հետազոտական աշխատանքի նպատակը:Հետազոտական աշխատանքի նպատակն է՝

Ճիշտ ներկայացնել նման աշակերտին դասարանին,

Բացահայտել նրա տարիքային առանձնահատկությունները,

Դրանք ճիշտ ուղղորդել և արժևորել նրա դերը ուսուցման որակի,մարդկային արժանիքների բարձրացման գործում:

Հետազոտության նպատակին հասնելու համար ըստ իս խնդիրները սրանք են՝

. ինչպե՞ս ձերբազատվեմ սովորություններից,որ ճիշտ աշխատեմ աշակերտի հետ:

.Աշակերտին ինչպե՞ս կենտրոնացնեմ դասին,ներգրավելով դասի յուրացման գործընթացին:

.Ինչպե՞ս բարձրացնեմ

կարևորությունը դասարանում ուսուցման որակի բարձրացման գործում: աշակերտի ինքնագնահատականը գործընթացին ներգրավելով դասընկերներին ու ծնողներին:

.Ինչպե՞ս ապացուցեմ նրա

Հետազոտական աշխատանքի կատարման ընթացքում օգտագործվել են՝ ..մանկավարժական գիտահետազոտական մեթոդներ,

..գիտամանկավարժական գրականության ուսումնասիրություն,

..դիտում,զրույց,տնայց,համադրում,ընդհանրացում,համակարգում:

Հետազոտական աշխատանքի կառուցվածքը:Հետազոտական աշխատանքը բաղկացած է բովանդակությունից,ներածությունից,երկու գլուխներից,եզրակացությունից ու գրականության ցանկից:Հետազոտական աշխատանքը կազմում է 19 համակարգչային էջ:

ԳԼՈՒԽ 1 ԸՆՏԱՆԻՔԻ ԴԵՐԸ ՆԵՐԱՌԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՔ

1.1 Սեփական փորձի նկարագրում

Մտնում եմ յոթերորդ դասարան ու անցկացնում քիմիայի անդրանիկ դաս,որն անցնում է սովորական հունով:Հաջորդիվ նկատում եմ, որ ունեմ դասին անպատրաստ,առանց տնային առաջադրանք կատարած ու ամեն ինչի նկատմամբ ամբողջությամբ անտարբեր աշակերտ,ով խուսափում է անգամ դեմքիս նայելուց: Հանձնարարում եմ դասից փոքրիկ հատվածի արտագրություն: Երեխան չի աշխատում:Հաջորդ օրը դասարան եմ տանում կազմած,գծած տետր:Առաջին հնարավորության դեպքում նստում եմ կողքին նոր դասից պարզ,միավանկ բառեր եմ գրում տետրում:Օրինակ՝

Պարզ	պարզ	պարզ
Բարդ	----------	---------
Տարր	----------	----------
Մասնիկ	----------	----------
Նյութ	----------	----------

Երեխային խնդրում եմ,որ միասին աշխատենք: Մեծ դժվարությամբ ստացա այն ինչ ուզում էի: Տարիներ հետո հասանք նրան, որ երեխան ինքնուրույն նախադասությունները ճիշտ արտագրում էր տետրի մեջ:Արտագրված նյութը դարձնում էի մեկ նախադասություն ու դասի ավարտին նա կարողանում էր այն վերարտադրել բանավոր:Ստորև ներկայացնեմ մեկ դասի պլանից հատված, ուր աշակերտը մասնակցեց դասի ընկալման փուլին կատարելով <<Նատրիումը սառույցի վրա>> փորձը՝ Na-ի փոխազդեցությունը սառույցի հետ:Փորձի որոշ պարզ գործողություններ կատարում է ներառական կրթություն պահանջող աշակերտը: Խմբի անդամներից մեկը սրվակից առանձնացնում և ցորենի հատկի չափով կտրատում էր

նատրիումը, իսկ ներառական կրթություն պահանջող աշակերտը դա տեղափոխում էր սառույցի վրա և ցույց տալիս: Խմբի մյուս անդամները գրում էին ռեակցիայի հավասարումը գրատախտակին և բացատրում երևույթը (սառույցի վրա առաջանում է փոսիկ՝ ուր լողում է Na-ը, արձակելով գոլորշու շիթ): Ներառական կրթություն պահանջող աշակերտը գոհ է մնում իր կատարած աշխատանքից, ինչը նրան տալիս է վստահություն իր անձի հանդեպ: Սրանից հետո նա հաճույքով մասնակից է դառնում այլ լաբորատոր փորձերի:

Փորձ **2** և **3** <<Քիմիական <<հանելուկ >> Na-ը ջրի, թե աղաթթվի հետ արագ կփոխազդի>>

Փորձը կատարում են երկու խմբերը, մեկը ջրով, մյուսը՝ աղաթթվով: Խմբերից յուրաքանչյուրը ընտրում է ջրով կամ աղաթթվով լցված հախճապակե թասիկներից մեկը և գցում նատրիումի փոկրիկ կտորը: Գործողությունը կատարում է ներառական կրթություն պահանջող աշակերտը:Ներառական կրթություն պահանջող աշակերտին հանձնարարվել էր նաև իր հետ դասարան բերել կերակրի աղ, նկարագրել դրա ֆիզիկական հատկությունները: Ամեն դեպքում կարևոր է գնահատել ներառական կրթություն պահանջող աշակերտին, որպեսզի մեկ անգամ ևս ոգևորվի և մյուս դասերին նույնպես մասնակցություն ցուցաբերի:

Տնային հանձնարարություն տալիս ներառական կրթություն պահանջող աշակերտին նույնպես հանձնարարում եմ իր կարողություններին համապատասխան աշխատանք, այլ ոչ թե ընդհանրապես հեռու եմ պահում տնային աշխատանքից:Օրինակ.<<Հաջորդ ժամին դու բանավոր կներկայացնես փորձերը,որ կատակեցիք դասարանում>>:Իր տետրում դասարանի աշակերտներից մեկը անպայման գրում է ելանյութերն ու վերջանյութերը,շատ հակիրճ նկարագրում փորձերը:Եթե ներառական կրթություն պահանջող աշակերտին հաջորդ դասաժամին գովեստի խոսքեր էի ասում,նրա տետրում աշխատող աշակերտի աչքերը ուրախությունից փայլում էին:

Այժմ դպրոցում կա դասագիրք Ներառական կրթության ռազմավարությունները վերնագրով: Թերթում եմ այս հիասքանչ գիրքը ուր ամեն ինչ մեկտեղված է: Այսպես

1.2 Ընտանիքի կարիքները հասկանալը

Ընտանիքի հետ աշխատելիս, էապես կարևոր է զարգացնել այնպիսի հարաբերություններ, որոնք տարբերվում են անցյալում եղած հարաբերություններից: Ներառական կրթության համատեքստում ընտանիքի և երեխայի կարիքներն ու տեսակետները կարող են բնութագրվել նրա խորապես ճանչող մասնագետների կողմից: Այս մոտեցումը ներկայումս լայն տարածում չունի, քանի որ երեխայի ընտանիքը մասնագետների կողմից լիարժեք չի ընդունվում որպես դպրոցի միջավայրի մասն ու չի արժևորում նրա

դերը: Ընտանիքի հետ հարաբերությունները հաստատելու համար կարևոր են երկխոսությունն ու սերտ շփումները: Մասնագետին կարող է հետաքրքրել, թե.

.ի՞նչն է մոտիվացնում ընտանիքին,

.որո՞նք են նրանց՝ դպրոցի կյանքի մեջ ներգրավվածությունից հետ պահող մտավախությունները,

.ինչպե՞ս է դպրոցը ընտանիքին հրավիրել մասնակցելու երեխայի կրթական գործընթացի պլանավորման գործընթացին:

Այսօրինակ հարցերն օգնում են հասկանալու և ողջունելու ընտանիքի մասնակցությունը կրթության պլանավորման գործընթացին: Դրա հետ մեկտեղ երեխային լավագույնս օժանդակելու համար, ընտանիքը պետք է ընդունի, որ երեխան ունի կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք և ցանկանա

Ներառական կրթության ռազմավարություններ Դասագիրք [ԳԼՈՒԽ 4] էջ 40

աշխատել ուսուցիչների ու այլ մասնագետների հետ: Վարքագծի նման փոփոխությունն ընտանիքի և մասնագետների համար կարող է անսովոր լինել: Այս նոր մոտեցումը և ընտանիքից, և մասնագետներից պահանջում է ժամանակ ու նպատակադրում: Day-ի (2016) Ծնողների ապրումակցման քարտեզ (էջ 41) գործիքի միջոցով մասանագետները կարող են վեր հանել այն ոչ տեսանելի թյուրըմբռնումները, որոնց պատճառով ընտանիքը չի ցանկանում մասնակցել դպրոցական կյանքին: Այս քարտեզն ուսուցիչներին հնարավորություն էտալիս ավելի լավ հասկանալու ընտանիքի պատկերացումները և ի վերջո կարող է ընտանիքին օգնել ավելի լավ հասկացված զգալուն: Քարտեզը խրախուսում է ուսուցիչներին մտածելու չորս հարցի շուրջ՝

.ի՞նչ են մտածում ու զգում ծնողները:

.Ի՞նչ են ասում ու անում ծնողները:

.Ի՞նչ են տեսնում ու լսում ծնողները:

. Ի՞նչ են ցանկանում ծնողները:

Իմ օրինակում ընտանիքը բաղկացած էր երկու տղա երեխաներից, հայրիկից ու մայրիկից: Հիմնականում աշխատել եմ մայրիկի հետ:[1]

Ի՞նչ են մտածում ու զգում ծնողները	Ի՞նչ են տեսնում ու լսում ծնողները

[1] Ներառական կրթության ռազմավարություններ. Դասագիրք [ԳԼՈՒԽ 4] էջ 41

Ի՞նչ են ասում ու անում ծնողները	Ի՞նչ են ցանկանում ծնողները
Ի՞նչ մտավախություններ ունեն ընտանիքները	Ի՞նչ օգուտ են քաղում ընտանիքները

1.3 Ընտանեկենտրոն մոտեցում

Ինչպես ասվել է, ընտանիքն իր երեխայով զբաղվում է նրա ամբողջ կյանքի ընթացքում: Կրտսեր դպրոցական տարիքում դպրոցի հետ ամուր հարաբերությունների հաստատումը օգնում է երեխային և նպաստում նրա ընտանիքի ու դպրոցի միջև հարաբերությունների զարգացմանը:

Հետագայում երեխայի հասունացման ընթացքում ընտանիքում արդեն ձևավորված են լինում մասնագետների հետ աշխատելու հմտություններ:Այս գործընկերությունը պահանջում է ընտանեկենտրոն մոտեցում, ինչը չի սահմանափակվում ծնողներով:Ընտանիքի վրա կենտրոնացված գործընկերություններում հանդես են գալիս տատիկները,պապիկները,ընտանիքի ընկերները (Turnbull et al., 2015): Այս գլխում, ընտանիք ասելով հասկանում ենք ավելի լայն շրջանակ:

Երեխայի կրթության պլանավորման գործընթացում ընտանիքին ներգրավելը հնարավոր է միայն մասնագետների կողմից գործընկերության հմտություններին կատարելապես տիրապետելու դեպքում: Ցանկացած գործընկերության պարագայում կարևոր են երկուստեք ուժեղ կողմերը, գիտելիքները և ռեսուրսները: Turnbull, Turnbull, Erwin, Sooda & Shogren-ի (2011) գործընկերության հաստատման և զարգացման համար առանցքային նշանակություն ունեն հետևյալ հանգամանքները՝ երկխոսության առկայությունը, փոխադարձ հարգանքը, վստահությունը, արհեստավարժությունը, հավասարությունը և հանձնառությունը: Blue-Banning, Summers, Frankland, Lordn Nelson & Begle-ը (2004) ավելացնում են նաև տվյալների գաղտնիության պահպանումը. ընտանիքը պետք է գիտենա, որ այն, ինչ իրենց ասվում է կմնա ընտանիքի հետ աշխատող թիմի մեջ: Աղյուսակ 2-ում նշված են առանցքային հանգամանքները, մասնագետների գործողությունների օրինակներ և

տեղեկատվություն այդ գործողությունների նկատմամբ վստահություն կամ անվստահություն առաջանալու վերաբերյալ:

Աղյուսակ2. Գործընկերության ստեղծումը՝ վստահություն առաջացնելու միջոցով

Գործընկերության սկզբունքներ և գործելակերպեր	Հարցեր	Դեպի անվստահություն տանող գործողություններ	Դեպի վստահություն տանող գործողություններ
Երկխոսություն Գործընկերների միջև փոխանակվող խոսքային, ոչ խոսքային կամ գրավոր ուղերձներ. Ցուցիչները՝ .ընկերական լինելը, .լսելը, .հստակ լինելը, .ազնիվ լինելը, .ինֆորմացիայի տրամադրումն ու համակարգումը:	Դուք մասնակցում եք հանդիպման կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխայի ծնողների հետ, ովքեր խիստ ընկճված են, քանի որ իրենց երեխան ցածր գնահատականներ է ստանում և համոզված են, որ մեղքը իրենցն է:	Հանդիպման ժամանակ ընտանիքին ասել, որ տնային առաջադրանքները կատարելու ժամանակ բավարար հսկողություն չեն ապահովել և որ ցածր գնահատականների համար իրենք են մեղավոր:	Լսել ու հարցնել, թե արդյոք կուզեիր մի քանի տարբերակներ մտածել՝ իրենց երեխայի առաջընթացը խթանելու համար:
Հարգանք Հարաբերություններ, որոնց ժամանակ յուրաքանչյուր գործընկեր մյուս բոլորին վերաբերվում է պատկառանքով: Ընտանիքի նկատմամբ հոգատարությունն արտահայտել	Դպրոցը մշակում է ներառման ուղենիշներ և հանդիպումներ ու քննարկումներ է կազմակերպում ընտանիքների և համայնքի հետ:	Ընտանիքին ասել, որ փորձեն իրենց երեխայի ընկերների շրջանում գտնել մեկին, ով իրենց համար կթարգմանի ու կբացատրի ուղենիշները:	Խոսել դպրոցի տնօրենության հետ՝ ուղենիշների թարգմանությունապահովելու և ընտանիքին այն բացատրելը կազմակերպելու համար:

գործողություններով և բառերով: Ցուցիչները՝ .հարգանքը ընտանիքի պատմության նկատմամբ, .ընտանիքի ուժեղ ուժեղ կողմերի մատնանշումը, .աշակերտներին և ընտանիքներին արժանապատվորեն վերաբերվելը:			
Մասնագիտական արհեստավարժություն. .բարձր ակնկալիքներ սահմանելը, .որակյալ կրթություն ապահովելը, .շարունակական մասնագիտական կրթություն:	Աշակերտը վատ գնահատականներ է ստանում բոլոր առարկաներից, բայց ընտանիքը անհանգստություն չի ցուցաբերում:	Ասել, որ ընտանիքը չի ընդունում երեխայի կրթության առաջնահերթությունը ու դրանով միայն վնասում է նրան:	Հանդիպում ունենալ ընտանիքի անդամների հետ և փորձել բացահայտելու երեխայի հետ կապված իրենց առաջնահերթությունները տվյալ տարվա և հետագայի համար:

Գործընկերության սկզբունքներ և գործելակերպեր	Հարցեր	Դեպի անվստահություն տանող գործողություններ	Դեպի վստահություն տանող գործողություններ
Յուրաքանչյուր գործընկեր իրավունք ունի ընդունվող	Ընտանիքի անդամը խնդրում է հանդիպումը	Ասել ընտանիքին , որ խորհրդակցության	Ճշտել՝ արդյոք ընտանիքի համար

որոշումների վրա ազդելու մոտավորապես հավասար հնարավորություններ և ունակություններ Ցուցիչներ[a] ● Լիազորությունների բաժանում, երեխայի նպատակների և ծրագրի մասին որոշում կայացնելու ընտանիքի կարծիքի հաշվի առնում, ● Բարենպաստ միջավայրի ստեղծում որտեղ լսում են ընտանիքին և խրախուսում կարծիք հայտնելը, նույնիսկ երբ թիմը համաձայն չէ հնչած կարծիքի հետ ● տարբերակների տրամադրում	կազմակերպել դասերից առաջ, որպեսզի այն իր աշխատանքային ժամերի հետ չհամընկնի:	անցկացումը դասերի ընթացքում հակասում է դպրոցի քաղաքականությանը:	ընդունելի է քննքրկումն անցկացնել հեռախոսով:
Հանձնառություն Զգայուն լինել ընտանիքի համար հուզական հարցեր քննարկելիս: Կան արդյոք դժվարություններ տանը, որոնց մասին ուսուցիչները տեղյակ չեն: Ցուցիչները՝ .ընդառաջել ընտանիքին, ապահովել խորհրդատվությամբ,	Ընտանիքը վերջերս տեղափոխվել է այլ համայնք, և աշակերտն ու ընտանիքը ոչինչ չգիտեն նոր դպրոցի մասին:	Ենթադրելով, որ ընտանիքը հետաքրքրված չի լինի դպրոց գալու տվյալ տարվա բաց դռների օրը, հանդիպումը հետաձգել մյուս տարի: Նրանց միայնակ թողնել նոր համայնքում և դպրոցում կապեր հաստատելու գործում:	Ընտանիքին հրավիրել դպրոց. հատուկ հրավեր ուղարկել դպրոցում կազմակերպվելիք միջոցառման առիթով կամ հրավիրել աբշավի: Նախապես պայմանավորվել մեկ այլ ընտանիքի հետ՝ նոր ընտանիքի և

.սպասվածից ավելին անել .զգայուն լինել ընտանիքի հուզական կարիքների նկատմամբ:			աշակերտի հետ ծանոթանալու համար: Առիթն օգտագործել նոր ընտանիքին և աշակերտին ծանոթացնելու ուրիշների հետ:
Վստահություն. Պահպանել տվյալների գաղտնիություն: Հավատալ միմյանց և համոզված լինել, որ դիմացինը լավագույնս պաշտպանում է երեխայի շահը: Ցուցիչները՝ .հուսալի լինելը. .գաղտնիություն պահպանելը. .ինքներդ ձեզ վստահելը	Դպրոցի վարչական աշխատակազմը խնդրում են երեխայի ծնողներին վճարում կատրել հիմնադրամին, արտադասարանական որոշ դասերի մասնակցելու համար, բայց ծնողները վճարունակ չեն:	Ասել, որ նրանք չեն կարողանալու մասնակցել արտադասարանական դասերին, քանի որ դրանք վճարովի են:	Սահմանել դասարանի համար ներդրում կատարելու ոչ դրամական ձև: Ծնողներին ասել, որ դա իրենց ներդրումն է դասարանի համար և պահպանել գաղտնիությունը: [2]

[2] Ներառական կրթության ուղղվարություններ. Դասագիրք [ԳԼՈՒԽ 4] էջ 42-44

ԳԼՈՒԽ 2 ԸՆՏԱՆԻՔ ԵՎ ԳՈՐԾԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

2.1 Ընտանիքների հետ հաղորդակցումը

Հաղորդակցումն արդյունավետ է, այն դեպքում, երբ փոխանցված տեղեկությունը հասանելի է ընտանիքի անդամների համար: Հաճախ հանդուպումների ժամանակ, ընտանիքի անդամների համար ստեղծվում է տպավորություն, որ իրենք եկել են տեղեկատվություն ստանալու: Մասնագետները, հաճախ հենց այդպես էլ վարվում են փոխանցում են տեղեկատվություն երեխայի գնահատականների, ծրագրային նպատակների վերաբերյալ: Օգտագործվում է մասնագիտական բառապաշար, որը ոչ միշտ է հասկանալի ընտանիքի անդամներին: Հաղորդակցում տեղի չի ունենում: Մասնագիտական բառապաշարի օգտագործումը ծնողներին ուղղված անուղղակի ուղերձ է առ այն,որ իրենք թիմի անդամ չեն և պարզապես եկել են իրենց երեխայի մասին լսելու: Ավելին, երբեմն հանդիպմանը ներկա է լինում մասնագետների մեծ խումբ, ստեղծվում են <<մենք>> և <<դուք>> կողմեր, որոնք հաճախ հանդես են գալիս միմյանց դեմ: Ընտանիքում ստեղծվում է տպավորություն, որ իրենց կարծիքը չի գնահատվում:

Երբեմն էլ ընտանիքներն են դեմ լինում թիմում ներգրավվելուն: Նրանք չեն պատկերացնում թիմում ներգրավվելու ընթացքը, իրենց դերը երեխայի հետ իրականացվելիք աշխատանքների պլանավորման մեջ՝ կարծելով, որ դա բացառապես մասնագետի կամ ուսուցչի անելիքն է: Ընտանիք-դպրոց կապի զարգացումը, ծնողներին թիմում ներգրավելը, էական նշանակություն է ունենում, ըստ որում, հաղորդակցումն այս գործընթացի առանցքային տարրն է: Հաղորդակցման ուժեղ հմտություններ զարգացնելու համար մասնագետները պետք է ուշադիր ու ապրումակից լինելով լսեն, փորձեն հասկանալ ու կիսել ընտանիքի մտահոգությունները: Ընտանիքներն իրենց հաճախ նսեմացած են զգում, եթե գործընթացի մեջ չեն ընդգրկվում կամ չեն ըմբռնում իրենց ներկայացված տեղեկատվությունը: Թիմի համար կարևոր է փորձել հասկանալ ընտանիքի առջև ծառացած խնդիրները՝ առանց նրանց քննադատելու կամ գերհոգածություն դրսևորելու: Ընտանիքի հետ հարաբերությունները կարող են ժամանակի ընթացքում

սերտանալ, եթե ընտանիքը զգա, որ իրեն հասկանում են: Սովորաբար ծնողների և մասնագետների պատկերացումները հաղորդակցման միջոցների մասին տարբեր են : Այդ տարբերությունները լուսաբանված է աղյուսակ 3-ում , որտեղ ներկայացված են մեջբերումներ ընտանիքի անդամից և մասնագետից: Դրանցից երևում է, թե որքան տարբեր կարող են լինել միևնույն խոսակցության ընբռնումը ծնողների ու մասնագետների կողմից:

Ներառական կրթության ռազմավարություններ. Դասագիրք [ԳԼՈՒԽ 4] էջ 45

Աղյուսակ **3.** Գործընկերության ստեղծումը՝ վստահություն առաջացնելու միջոցով

Ծնողի ընկալումը	Մասնագետի ընկալումը
Նրանք առաջին հերթին մեզ պետք է լսեն, քանի որ մենք մեր երեխաներին ավելի լավ գիտենք, քան ուրիշ որևէ մեկը: Ուրեմն, եթե փորձեմ նրանց (մասնագետներին) մի բան ասել, ստիպված պետք է ասեմ << ԻՆՁ ԼՍԵՔ>>:	Ես սկսում եմ նրանց հետ հանգիստ ու մեղմ զրուցել: Ես նրանց բավականին տեղեկատվություն եմ տալիս: Նրանք իսկապես շնորհակալ են դրա համար, որովհետև ուրիշ ոչ ոք նրանց այդքան տեղեկատվություն չի տալիս: Հիմա նրանք ինձ վստահում են: Ես կառուցում եմ հարաբերություններ խոսելով և տեղեկատվություն տրամադրելով, ինչը նրանց համար կարևոր է:

Ընտանիքի անդամների և մասնագետների պատկերացումները հաղորդակցման մասին կարող են իրարից խիստ տարբեր լինել: Աղյուսակ 3-ում ծնողը ցանկանում է, որ իրեն լսեն և արժևորեն, իսկ մասնագետը համոզված է, որ իր արածն էլ հենց դա է: Իր իմացած ամբողջ տեղեկատվությունը ընտանիքի անդամներին հաղորդելով՝ այս մասնագետին թվում է, թե նա հաջողությամբ հաղորդկցվում է ընտանիքի հետ: Կարծում է, թե գիտի ընտանիքն ինչ ակնկալիքներ ունի իրենից: Հաղորդակցման այս անջրպետը հնարավոր է վերացնել միայն արդյունավետ հաղորդակցման միջոցով, որի համար պահանջվում է լսել և մտածել: Հաղորդակցման չստացվելու գործում խոչընդոտ կարող է դառնալ չլսելն ու վերլուծական արձագանք չկատարելը: Կարևոր է ընբռնել ոչ միայն այն ամենն ինչ բառացի է ասվում, այլ նաև այն ամենն ինչ չի ասվում:

Վերջինս տեղի է ունենում համատեղ աշխատանքի ու փոխհարաբերությունների ընթացքում: Տեսնենք, թե ինչպես է հնարավոր փոքր փոփոխությունների միջոցով արդյունավետ հաղորդակցվել ու ամուր համագործակցային հարաբերություններ կառուցել:[3]

Աղյուսակ **4.** Ամուր հարաբերությունների հեռանկար

Ծնողի տեսակետ	Մասնագետի տեսակետ
Անհանգստացած էի, որ երեխաս միշտ խնդիրներ էր առաջացնում դպրոցում: Գնացի դպրոց՝ ուսուցչի հետ խոսելու: Ինձ հետ զրույցին բավականաչափ ժամանակ հատկացրեց: Տանն իմ անելիքի հետ կապված խորհուրդներ տվեց:	Նկատեցի,որ հիմա ընտանիքի անդամների հետ խոսելիս շատ եմ դադար տալիս,որպեսզի լսեմ նրանց, նախքան ինքս մի բան կասեմ: Այս փոփոխությունից հետո տեսնում եմ,որ ընտանիքներն ավելի հակված են խոսելու իրենց մտահոգությունների մասին և, մեր համագործակցությունը ավելի արդյունավետ է:

Ընտանիքների անդամների հետ համագործակցության կարևոր նախապայման է հաղորդակցման ամենօրյա, շաբաթական կամ ամսական առիթների ստեղծումը: Նման հարաբերությունների կառուցումը հնարավորություն է տալիս արդյունավետ կերպով հաղորդակցվելու ԱՈԻՊ-ի կազմման կամ այլ կարևոր առիթներով կայացող հանդիպումների ժամանակ: Հաջորդիվ քննարկվում են ներառող կրթություն իրականացնելիս ծնողների հետ ամուր կապեր ստեղծելու որոշ ձևեր:

2.2 Շարունակական հաղորդակցման հաստատում

Սովորաբար ուսուցիչները կարծում են, թե ընտանիքի անդամները պետք է դպրոց գան միայն ԱՈԻՊ-ի մասին տեղեկատվություն ստանալու կամ երեխայի մասին մեկ այլ հարց քննարկելու համար: Նման տեսակետը խնդրահարույց է: Այսպիսի մոդելի դեպքում տեղեկատվությունը լսելուց և իրենց երեխայի ուսումնական պլանը կազմելուց հետո ծնողների անելիքն ավարտվում է: Ավարտվում է նաև երկխոսությունը: Փոխգործակցության և ուժեղ հարաբերությունների կառուցման համար պահանջվում է հաղորդակցման տեսակների կիրառում: Ընտանիքները գնահատում են իրենց հետ հաճախակի հաղորդակցումը: Երեխայի առաջադիմության և վարքի մասին ընտանիքին տեղեկացնելը էական նշանակություն ունի հարաբերությունների զարգացման գործում:

[3] Ներառական կրթության ռազմավարություններ. Դասագիրք [ԳԼՈՒԽ 4] էջ 45

Որոշ ուսուցիչներ ընտանիքի անդամների հետ հաղորդակցվում են ամեն օր: Դա կարող է լինել հեռախոսազանգը, առցանց շփումը, կամ նոթատետրը, որի մեջ ուսուցիչը օրվա կարևոր անցուդարձի մասին ընտանիքի համար մի քանի գրառում է կատարում: Սա նաև հնարավորություն է տալիս ընտանիքի անդամներին պատասխանելու ուսուցչին՝ երբեմն էական տեղեկություն տրամադրելով սքրեսային հանգամանքների կամ իրադարձությունների մասին, որը կարող է ազդել

երեխայի ուսումնառության վրա: Հաճախակի կապը ընտանիքին հնարավորություն է տալիս ուսուցիչների հետ խոսել ոչ միայն խնդիրների, այլև հաջողությունների մասին, կամ պարզապես տեղեկանալու, որ իրենց երեխայի օրը լավ է անցել: Միայն խնդիրների մասին լսելով՝ ծնողները կարող են ձգտել քիչ առնչվել ուսուցչի հետ, ուստի կապը հետզհետե կխզվի:

2.3 Հաղորդակցում պաշտոնական հանդիպումների ժամանակ

Միակողմանի հաղորդակցումից երկկողմանիին անցնելու համար պետք է վերանայել հանդիպումների կառուցվածքը և ծնողներին ուղղված հրավերը: Ընտանիքին ուղարկվում է մասնակցելու, ոչ թե ներկա գտնվելու հրավեր: Սկզբում ծնողները կարող են ընտրել ավելի սահմանափակ դեր, որովհետև սովոր են հանդիպումներին լուռ մնալ, թեև որոշ ծնողներ անմիջապես կգերադասեն ավելի ակտիվ մասնակցել: Կարևոր է հիշել, որ մասնակցության հնարավորությունների տրամադրումը շատ կարևոր է հաղորդակցման ընդունված ձևը փոխելու համար: Ահա մի շարք խորհուրդներ, որոնք օգտակար կլինեն ծնողներին հանդիպումների հրավիրելիս.

.Ստեղծել բարյացակամ և հաճելի միջավայր,ծնողները սովորաբար այնպիսի զգացողություն են ունենում,որ մի կողմում իրենք են,մյուսում՝ մասնագետները:

.Ապահովել ծնողների մասնակցության արժևորումը,նրանք չեն ցանկանում մեղադրվել կատարվածների համար:

.Պահպանել տվյալների գաղտնիությունը:

. Տեղեկատվությունը հաղորդել բոլոր անդամների համար հասկանալի ձևով,զերծ մնալով միայն մասնագետների համար հասկանալի եզրույթներից:

.Գործի դնել ակտիվ լսելու հմտություններ՝ ապրումակցմամբ և առանց քննադատելու:Լսելը կարևոր է վստահություն առաջացնելու համար:

Պաշտոնական հանդիպումներում ձևավորող փոխհարաբերությունները ազդում են ինչպես ընտանիքի ներգրավվածության աստիճանի, այնպես էլ երեխայի հաջողությունների վրա:

2.4 Միջանձնային հարաբերությունների զարգացում

Ընտանիքների անդամների հետ դրական հաղորդակցման համար անհրաժեշտ է տիրապետել խոսքային և ոչ խոսքային հաղորդակցման հմտություններին: Նման հմտությունների կատարելագործման համար պահանջվում է ինքնաճանաչում և փորձառություն: Ոչ խոսքային հաղորդակցման միջոցները՝ դեմքի արտահայտությունը, մարմնի շարժումները, միմյանց միջև փոքր տարածությունը հաճախ չգիտակցված, բայց հզոր ուղերձներ են պարունակում:[4] Կարևոր է նկատել ոչ խոսքային հաղորդակցման հուշումները, որոնք դրսևորվում են հետևյալ կերպ՝

.ֆիզիկական ազդակները, հայացքներով շփվելը,դեմքի ջերմ արտահայտությունը և միմյանց միջև մոտ տարածությունը ստեղծում են մտերմության զգացում,մինչդեռ հեռու քաշվելը,ոտքը ոտքին դրած կամ թևերը խաչած նստելը կարող են ցույց տալ դիմացինին լսելու ցանկության բացակայություն:

.լսելը. գոյություն ունեն լսելու բազմաթիվ ձևեր:Անհրաժեշտ է գնահատել՝ արդյոք ուշադիր լսում±մ եք ծնողին,թե պարզապես ձևացնում եք ,որ լսում եք:ՈԻսուցիչներն իրենք իրենց կարող են հարցնել,թե արդյոք ուշադիր լսում եմ բոլոր ասածները,թե միայն որոշ հատվածներ; Արդյո՞ք ակտիվ կերպով լսում եմ,այսինքն՝ մեկնաբանություններ եմ անում և կրկնում ասածները՝ հասկացածս ստուգելու համար:Արդյո՞ք ցուցաբերում եմ ապրումակցում՝ փորձելով հասկանալ,թե ինչ է ծնողի կամ ընտանիքի անդամի մտքում: Արդյո՝ք փորձում եմ հասկանալ նրանց տեսակետը:

Խոսքային հաղորդակցումը հաղորդակցման գործընթացի մեկ այլ կարևոր կողմն է: Ներկայացնում ենք մտապահման ենթակա մի քանի կարևոր հմտություններ:

Աղյուսակ 5. Խոսքային հաղորդակցման մոտեցումներ

Վերաձևակերպումը	Ծնողի ասածի բովանդակությունը հասկանալու նպատակով բառերով պետք է վերաձևակերպել այն:Կարելի է ասել այսպես՝ <<Տեսնեմ՝ ճի՞շտ եմ հասկանում, թե ինչ եք ինձ հարցնում...>>:
Խթանող արձագանքը	Այն ցուցադրում Է ուշադիր լսելը և լինում է երկու տեսակի. ●քաջալերող, որը ներառում է այնպիսի արձագանքներ, ինչպիսիք են՝ <<Իսկապե՞ս, իսկ հետո՞...>>կամ <<Պարզ է: Իսկ հետո՞...>>:

[4] Ներառական կրթության ռազմավարություններ. Դասագիրք [ԳԼՈՒԽ 4] էջ 47

	●Խոսքային երկրորդում, երբ ասվածը վերածևակերպվում է՝ օգտագործելով ծնողների կողմից օգտագործած բառերը: Սա խրախուսում է ընտանիքի անդամին, որ շարունակի խոսել:
Ներգործող արձագանքը	Այն կարևորում է ոչ միայն ասածի բովանդակությունը, այլ նաև այն, թե ինչպես է դա ասվել: Այն խոսքի է վերածում զգացմունքներն ու վերաբերմունքը: Օրինակ՝ <<Հեղինե, դու կարծես թե ասում էիր, որ մայրիկը քեզ կօգնի ու այդ պատճառով տխրեցի՞ր>>
Հարցեր տալը	Բաց հարցերն ընտանիքի անդամներին դրդում են խոսելու: Օրինակ՝ <<Հիմա ի՞նչն է նպաստում, որ Միքայելը ավելի լավ աշխատի>>: Քիչ տալ այնպիսի հարցեր որոնց պատասխանը այո կամ ոչ է: Սահմանափակել այնպիսի հարցերը, որոնց պատասխանելու համար առանձնապես մտածելու կարիք չկա, օրինակ՝ <<Քանի՞ տարի է, որ Աննան սովորում է այս դպրոցում>> կամ <<Այսօր լա՞վ եք զգում ձեզ>>:
Ամփոփելը	Այն ներառում է ասածի կրկնությունը, կարևոր մտքերի շեշտադրումը՝ շեշտը դնելով ամենակարևոր մտքերի վրա: Ամփոփումը կարելի է սկսել այսպես. <<Եկեք իմի բերենքԱննայի մաթեմատիկայի ծրագրի մասին մեր քննարկումը>>:

2.5 Ներկայությունից դեպի ներգրավվածություն

Կարելի է գործի դնել ընտանիքի անդամներին մասնակից դարձնելու բազմաթիվ ձևեր: Միայն ծնողների մասնակցության ապահովումը երբեմն շատ կարևոր նվաճում է, որը հաղորդակցումը դարձնում է փոխհարաբերություն: Հարկավոր է նկատի ունենալ ընտանիքի բոլոր անդամների մասնակցության խրախուսումը: Մասնակիցների մեջ մտնում են ինչպես ծնողները, այնպես էլ ընտանիքի մերձավոր անդամները: Այս փոփոխությունը քննարկելիս, հաճախ օգտագործվում են այնպիսի եզրույթներ, ինչպիսիք են մասնակցությունը և ներգրավվածությունը: Սոսկ մասնակցությունից դեպի նրգրավվածություն մեկ քայլ է: Այն ցույց է տալիս դեպի դիրքորոշումը ընտանիքների ներքին կարողության հանձնմանն ու նրանց թիմի լիիրավ անդամ ընդունելուն ընդառաջ: Իրենց ներգրավված զգալով՝ մարդիկ անցնում են գործի ստանալով այն ինչը ցանկանում են և ինչի կարիքն ունեն: Հաճախ ընտանիքները դպրոցում չեն ունենում ներգրավվածության զգացում և՝ իրենց անզոր զգալով՝ հեռանում են գործընթացից: Ուժեղ, զորացնող գործընկերային հարաբերությունների պարագայում մասնագետներն ընտանիքի համար ստեղծում են զարգանալու և թիմային գործընթացում ակտիվ դերեր ստանձնելու հնարավորություններ:

Մասնակցությունը ներգրավվածությամբ փոխարինելուն նպաստող, դպրոցի անձնակազմի կողմից կիրառվող մոտեցումներ: Այն օգնում է մասնագետներին առաջընթացը տարբերակել երեք մակարդակներում՝ ներկայություն, մասնակցություն և ներգրավվածություն: Ներկայության հիմնական նպատակն է՝ ծնողին օգնել, որ երեխային տեսնի որպես ներառական միջավայրի մասնիկը և գիտակցի իր դերը երեխայի կրթության գործում: Մասնակցությունը ենթադրում է ծնողների ներկայությունը դպրոցական միջոցառումներին և ժամանակ առ ժամանակ այցելությունները դպրոց՝ ծանոթանալու տարբեր մանկավարժական միջոցներին, որոնք կարող են օգտագործվել տանը՝ իրենց երեխային օգնելու համար: Ներգրավվածության փուլում ծնողները և ուսուցիչները սկսում են համագործակցել՝ միմյանց տեսնելով որպես երեխայի կրթության գործընկերներ: Ներգրավվածությունը պահանջում է բարձր մակարդակի համագործակցություն և հզորացնում է ընտանիքին, ուսուցչին ու բազմամասնագիտական թիմի մյուս անդամներին: Միաժամանակ, ներգրավվածությունը ընտանիքին հնարավորություն է տալիս զարգացնելու երեխային օժանդակելու ստեղծագործական մոտեցումները: Աղյուսակ 6-ում տրված են օրինակներ յուրաքանչյուր փուլի համար: Դպրոցներում այս ձևաչափը կարող է օգտագործվել ծնողի ներգրաբավվածությունը ապահովելու նպատակով:

Ներառական կրթության ռազմավարություններ. Դասագիրք [ԳԼՈՒԽ 4] էջ 49

Աղյուսակ 6. Ներկայությունից դեպի ներգրավվածություն մոդելը

Ներկայություն Ընտանիքը հաճախում է ժողովների, որոնք անցկացնում են ուսուցիչները:	Մասնակցություն Ընտանիքը և ուսուցիչը միասին են անցկացնում ժողովը	Ներգրավվածություն Ընտանիքը (և աշակերտը) վարում է ԱՈՒՊ –ին առնչվող ժողովը
Ընտանիքը ստանում է ԱՈՒՊ-ը և ստորագրում այն:	Ընտանիքը մասնակում է ԱՈՒՊ-ի մշակման համար կայացող հանդիպմանը, բայց ունենում է պասիվ դերակատարում:	Ընտանիքը մասնակում է հանդիպումներին՝ նպատակների սահմանմանը, հանդես է գալիս դիտարկումներով ,ստանում է հետադարձ կապ ու արձագանքներ£
Առարկայական – Ընտանիքը տեղեկացվում է առարկայականուսումնական ծրագրի և նպատակների մասին:	Ընտանիքը դիտում է ,թե ուսուցիչն ինչպես է աշխատում երեխայի հետ:	Ընտանիքը ուսուցչի հետ քննարկում է այդ նպատակները տանն ամրապնդելու հնարավոր ձևերը:

Ներկայությունը դեպի ներգրավվածություն մոդելը

Ներկայություն	Մասնակցություն	Ներգրավվածություն
ԱՈՒՊ-ը ստորագրելուց հետո հաճախակի՝ երկու օրը մեկ ծնողը գալիս է դպրոց:	Ծնողը պասիվ կերպով է մասնակցում դպրոցական միջոցառումներին:	Տանը երեխայի տետրում գրածը փորձում է նորից վերարտադրել երեխայի հետ:

Ամփոփելով կարող եմ ասել.այս գլուխը մասնագետներին գիտեց ընտանիքներին կրթական գործընթացում ներգրավելու համար անհրաժեշտ գիտելիքներով: Հայտնի է, որ ներառական կրթությունը զարգացնելու համար էական նշանակություն ունի ընտանիքի ներգրավումը գործընթացում: Մասնագետները քննության են առնում ընտանիքների հետ աշխատանքի ձևերը և մշակում նոր գործելաոճ: Նախկինում ընդունված մոդելից, որտեղ մասնագետներն անհերքելի փորձագետներ են, անցում է կատարում մեկ այլ մոդելի, որն արժևորում է բոլոր շահագրգիռ կողմերի ուրույն փորձագիտությունն ու դերակատարումը: Այս գլխում նկարագրվեցին ընտանիքների հետ հարաբերությունների զարգացմանն անհրաժեշտ հաղորդակցման հմտությունները ու ձևերը: Նկարագրվեց ընտանեկենտրոն մոտեցմանն անցնելու մարտահրավերը, որ ենթադրում է ընտանիքներին՝ որպես ներառական դպրոցի փորձառությունների հարստացման ակտիվ դերակատարների ուժեղացնելը:[5]

Խորհուրդներն ուսուցիչներին այսպիսին էր.

1. զարգացրեք փոխգործակցություն և շարունակական հարաբերություններ ընտանիքների անդամների հետ,
2. ընտանիքներին խնդրեք կարծիքներ ու առաջարկություններ ներկայացնել հանդիպումներից առաջ և հետո,
3. ընտանիքների հետ հանդիպումները անցկացրեք ջերմ մթնոլորտում
4. գործի դրեք հաղորդակցմանը նպաստող հմտություններ,
5. հաղորդակցվեք ամեն օր, կամ շաբաթական մեկ անգամ,
6. արտահայտվեք աշակերտի առաջընթացի և դժվարությունների մասին,
7. ընտանիքների անդամներին ներգրավեք դպրոցի ծնողական համայնքներում,

[5] Ներառական կրթության ռազմավարություններ. Դասագիրք [ԳԼՈՒԽ 4] էջ 50

8. ընտանիքների անդամներին ընդունեք որպես երեխայի հարցերով զբաղվող թիմի լիիրավ անդամ,
9. դպրոցի ներսում կազմակերպեք ակումբներ՝ ուսումնամանկավարժական հարցերի վերաբերյալ միմյանց գիտելիքներ հաղորդելու համար:[6]

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

[6] Ներառական կրթության ռազմավարություններ. Դասագիրք [ԳԼՈՒԽ 4] էջ 40-51

Հետազոտական աշխատանքը գրելիս նկարագրվեցին ընտանիքների հետ հարաբերությունների զարգացմանն անհրաժեշտ հաղորդակցման հմտություններն ու ձևերը, որոնք մշակվել էին մասնագետների կողմից:

Հետազոտության խնդիրները սրանք էին՝

. ինչպե՞ս ձերբազատվեմ սովորություններից,որ ճիշտ աշխատեմ աշակերտի հետ:

.Ինչպե՞ս բարձրացնեմ նրա ինքնագնահատականը գործընթացին ներգրավելով դասընկերներին ու ծնողներին,կարևորելով ծնողի և աշակերտի դերը:

Հետազոտական աշխատանքը գրելիս նկարագրվեցին ընտանիքների հետ հարաբերությունների զարգացմանն անհրաժեշտ հաղորդակցման հմտություններն ու ձևերը, որոնք մշակվել էին մասնագետների կողմից:Ներկայացվեց, որ դպրոցն ապահովում է համապատասխան մասնագետների ներկայություն,ծնողին օգնում է իր երեխային տեսնելու որպես ներառական միջավայրի մասնիկի և գիտակցելու իր դերը երեխայի կրթության գործում: Մասնագետները ճնշության են առնում ընտանիքների հետ աշխատանքի ձևերը և մշակում նոր գործելաոճ, որն արժևորում է բոլոր շահագրգիռ կողմերի ուրույն փորձագիտությունն ու դերակատարումը: Դպրոցում ծանոթանալով մասնագետ մանկավարժների մանկավարժական միջոցներին ծնողը դրանք տանը օգտագործում է իր երեխայի կրթության գործում,որն էլ բարձրացնում է իր ինքնագնահատականը:Նա կամ,թե ակամ բարձրանում է իր երեխայի աչքում:Այսպիսի արդյունքին հասնելուն անգնահատելի է դասավանդող ուսուցչի դերն ու նվիրումն իր տքնաջան աշխատանքին:Այս արդյունքին հասնելու համար առաջինն ուսուցիչն աշխատեց,աշխատեց իր առջև դրված հարցի պատասխանն ստանալու համար:

Ամփոփելով ասեմ, մեզանից յուրաքանչյուրը նախ պիտի ուզենա,ցանկանա,փնտրի լուծումներ ու հասնի ցանկության իրականացմանը:Այս ամենն ամեն ոք յուրովի է կատարում,որովհետև մենք մարդ ենք,աշխատում ենք մեզ նման զգացմունքներով օժտված մարդկանց հետ:Յուրաքանչյուր անհատ յուրովի մոտեցում է պահանջում:Այս դեպքում ես,որպես ուսուցիչ,իմ նպատակին կարողացա հասնել:Եթե աշակերտս իմանում է,որ գյուղ եմ գնալու,գալիս է կանգառ ու ժպտալով դիմավորում ինձ:Ես հասել եմ նպատակիս այս իրավիճակում:

Երբ ինձ հանձնարարվեց գրել հետազոտական աշխատանք,հիշեցի աշակերտիս ժպիտը ու որոշեցի գրել հենց այս վերնագրով:Իհարկե ես գրող չեմ,բայց փորձել եմ հնարավորինս հասկանալի ներկայացնել հետազոտությունս,որի միջով ինքս եմ անցել:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. <<Ներառական կրթության ռազմավարություններ>> դասագիրք խմբագիրներ՝ Ռենտա Տիֆա, Մինեսոթայի համալսարան, ԱՄՆ Բրայեն Հ. Էբերի, Մինեսոթայի համալսարան, ԱՄՆ Քրիսթոֆոր Ջոնսթոն Մինեսոթայի համալսարան, ԱՄՆ Ալվարդ Պողոսյան, ՅՈՒՆԻՍԵՖ-ի հայաստանյան ներկայացուցչություն, Հայաստանի Հանրապետություն Ֆլորա Ֆրեդերիկա Հանք, << Հաշվանդամություն, կրթություն և զարգացում>> կազմակերպություն, Պորտուգալիա